

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH MIASTA CIESZYNA NA ROK 2009

stanowiący część strategii rozwiązywania problemów społecznych

§ 1

Diagnoza problemu alkoholizmu na terenie Cieszyna.

1. Definicja alkoholizmu.

Alkoholizm, inaczej uzależnienie od alkoholu to choroba ciała, duszy i umysłu. Polega ona na utracie kontroli nad ilością wypijanego alkoholu. Spożywanie zazwyczaj dużych ilości alkoholu przez alkoholika jest spowodowane przymusem o charakterze psychicznym i somatycznym i nie podlega jego woli. Mechanizm powstawania uzależnienia nie jest do końca wyjaśniony, ale ma bezpośredni związek z nadużywaniem alkoholu. Jednym z kluczowych objawów w diagnozowaniu choroby alkoholowej, obok utraty kontroli nad ilością wypijanego alkoholu, są objawy abstynencyjne. Fundamentalnym warunkiem zdrowienia jest abstynencja, wspomagana m.in. przez terapię uzależnień, udział w spotkaniach anonimowych alkoholików, przebudowę stylu życia na abstynencki, zdobywanie wiedzy z zakresu alkoholizmu i dziedzin pokrewnych. Proces zdrowienia z choroby alkoholowej jest niezwykle trudny i skomplikowany, uzależniony przede wszystkim od chęci i dobrej woli zainteresowanego. Uzależnienie niezależnie od postaci wpływa destrukcyjnie na jednostkę, powodując jej marginalizację i wykluczenie społeczne. Problemy wynikające z uzależnienia są ściśle związane z innymi problemami społecznymi.

Najczęściej spotykane zagrożenia:

- 1) zagrożenie zdrowia i życia,
- 2) rozpad rodziny,
- 3) utrata miejsca pracy,
- 4) łamanie norm społecznych i prawnych.

2. Ustawodawstwo.

Skala problemów wynikających z uzależnienia od alkoholu jest na tyle duża i poważna, że działania w tym zakresie regulowane są ustawą z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. nr 70, poz. 473 z późn. zm.)

3. Skala problemu.

Ok. 800 mieszkańców Cieszyna to osoby uzależnione jest od alkoholu zaś liczba dzieci wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym to 1400 osób. Łącznie problem alkoholizmu dotyka kilku tysięcy osób mieszkających w Cieszynie (źródło: Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Cieszyna na lata 2007 - 2013).

Z kolei statystyki policyjne dostarczają danych na temat interwencji związanych ze spożywaniem alkoholu. W wyniku tych interwencji w 2007 roku do domów rodzinnych odwiedziono 118 osób nietrzeźwych poniżej 18 roku życia, 222 osoby zostały zatrzymane w celu wytrzeźwienia w pomieszczeniach policyjnych, natomiast 214 osób nietrzeźwych (w tym 3 nieletnich) przewieziono do Izby Wytrzeźwień w Bielsku-Białej.

4. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest organem podejmującym czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Gminna Komisja działa na podstawie art. 4¹ ust. 3 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W 2007 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadziła ze 133 osobami rozmowy interwencyjno - motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu; wobec 19 osób wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do pojęcia leczenia odwykowego; skontrolowanych zostało przez GKRPA 36 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, podczas kontroli nie stwierdzono uchybień.

5. Alkohol w cieszyńskich szkołach.

Na przełomie 2007 -2008 roku przeprowadzone zostały kolejne badania dotyczące picia alkoholu i używania środków psychoaktywnych przez młodzież cieszyńskich szkół gimnazjalnych. Ogółem w badaniach udział wzięło 560 uczniów, w tym 280 dziewcząt oraz 280 chłopców z klas I, II oraz III.

Z badań wynika, że zdecydowana większość uczniów ma już za sobą doświadczenia związane z piciem alkoholu (73% młodzieży piło w swoim życiu jakiś napój alkoholowy). We wszystkich trzech grupach wiekowych przeważają te osoby, które piły w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Jednocześnie, wśród respondentów bardzo niewielki okazał się odsetek tej młodzieży, która w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem systematycznie spożywała alkohol. Dane te wskazują na incydentalny charakter picia alkoholu przez młodzież gimnazjalną. Niezależnie od rodzaju alkoholu częściej spożywają go chłopcy niż dziewczęta, natomiast obie grupy nie bardzo zdają sobie sprawę z ryzyka z tym związanego. Skutki picia wiążą głównie z występowaniem pozytywnych wrażeń (odprężenie, poczucie szczęścia itd.). Dlatego tak istotne jest wyposażenie dzieci i młodzież w wiedzę dotyczącą ryzyka i niebezpieczeństw wynikających z sięgania po alkohol, co jest jednym z celów Programu.

Z badań dotyczących używania różnych substancji psychoaktywnych, przeprowadzonych w 2005 roku przez Wydział Promocji Zdrowia Starostwa

Powiatowego w Cieszynie wynika, że spośród osób ankietowanych (40% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) aż 97,9% próbowało pić alkohol, w tym nieznacznie większy odsetek grupy dziewcząt. Prawie 70% podało, że było w stanie upojenia alkoholowego przynajmniej raz w życiu. Istnieje zależność upijania się od płci, ponieważ częściej upijali się chłopcy. Odsetek uczniów, którzy upili się więcej niż 10 razy w życiu rośnie od 15,25% w młodszej grupie wieku (17 lat) do 36,7% w starszej (18 lat).

6. Lista instytucji, organizacji działających w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i profilaktyki:

1) Instytucje publiczne:

- a. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (tworzenie i koordynowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; organizowanie programów profilaktycznych; organizowanie akcji profilaktycznych m. in. Szkoła Wczesnej Profilaktyki).
- b. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu).
- c. Poradnia Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych (program podstawowy dla osób uzależnionych od alkoholu; program terapii pogłębionej dla osób uzależnionych od alkoholu; program dla osób współuzależnionych; program dla Dorosłych Dzieci Alkoholików).
- d. Komenda Powiatowa Policji (zapewnienie mieszkańcom powiatu bezpieczeństwa i porządku, zwalczanie przestępczości, organizowanie czynności patrolowych i interwencyjnych).
- e. Samopomocowe Grupy Anonimowych Alkoholików (udzielanie wzajemnego wsparcia w utrzymaniu abstynencji).
- f. Poradnia Pedagogiczno - Psychologiczna (udzielanie pomocy psychologiczno - pedagogicznej dzieciom i młodzieży).
- g. Izba Wytrzeźwień (kompleksowa opieka nad osobami w stanie nietrzeźwości, odprowadzonymi i przyjętymi na pobyt).
- h. Biblioteka Miejska Oddział dla Dzieci (organizacja zajęć o charakterze biblioterapeutycznym; prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień).
- i. Szkoły i przedszkola (realizacja programów profilaktycznych).
- j. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (organizowanie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży).

2) Organizacje pozarządowe:

- a. Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej „Być Razem” (Centrum Profilaktyki Edukacji i Terapii „Kontakt” - pomoc psychologiczna prawna, terapeutyczna dla osób potrzebujących, głównie dzieci i młodzieży z rodzin zaniedbanych, kobiet żyjących w związkach z

osobami uzależnionymi; Centrum Edukacji Socjalnej - działalność edukacyjna, schronienie, posiłki, pomoc medyczna, psychologiczna, prawna i zawodowa dla osób uzależnionych; Młodzieżowy Klub Środowiskowy - przeznaczony dla młodzieży ponadgimnazjalnej).

- b. „Teen Challenge” Chrześcijańska Misja Społeczna (Hostel - zapewnia nocleg, wyżywienie, odpowiednie warunki socjalno - bytowe, grupy wsparcia, pomoc psychologiczną, terapię grupową, grupy samopomocowe, przeznaczony dla pełnoletnich mężczyzn).
- c. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (zajęcia dla dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjalnych, często z rodzin dysfunkcyjnych, o niskim statusie materialnym, które chcą w sposób aktywny spędzać czas wolny; celem Towarzystwa jest nauczenie dzieci podejmowania odpowiednich decyzji, przestrzegania norm społecznych, współpracy w grupie i samodzielności).
- d. Cieszyńskie Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Familia” (pomoc osobom uzależnionym oraz współuzależnionym).

§ 2

Cele Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2009 rok.

1. Cel główny.

Zapobieganie powstaniu nowych problemów alkoholowych, zmniejszenie rozmiarów i natężenia tych, które aktualnie występują oraz rozwijanie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi.

2. Cele szczegółowe (sformułowane w oparciu o art. 4¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi)

- 1) Ograniczenie spożycia alkoholu na terenie Gminy ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
- 2) Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.
- 3) Budowanie skutecznych form kontroli społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu, w szczególności przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 4) Motywowanie osób nadużywających alkoholu do działań zaradczych, w tym do podjęcia terapii odwykowej.

§ 3

Zadania realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

1. **Zadanie I:** Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.
 - 1) Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu, które powodują rozpad życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, systematycznie zakłócają spójność lub porządek publiczny, obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu (realizacja: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych);
 - a. przyjmowanie zgłoszeń o przypadkach wystąpienia nadużywania alkoholu powodujących rozpad życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, zakłócanie spokoju lub porządku publicznego;
 - b. prowadzenie rozmów interwencyjno - motywacyjnych z osobami, co do których wpłynęły zgłoszenia;
 - c. kierowanie osób, które nie zgodziły się dobrowolnie na zdiagnozowanie i poddanie leczeniu odwykowemu, na badanie przez biegłych (psychologa i psychiatrę) w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego;
 - d. kierowanie wniosków o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego do sądu.
 - 2) Dofinansowanie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz inne instytucje w zakresie kompleksowych działań terapeutycznych dla osób uzależnionych;
 - a. dofinansowanie programu pomocy psychologicznej i prawnej, w tym poradnictwa prawnego, kontaktu indywidualnego, mediacji i terapii rodziny, interwencji kryzysowych, grup terapeutycznych, grup terapii zajęciowej, grup wsparcia oraz innych form pomocy psychologicznej *;
 - 3) Udział Gminy w programie pomocy osobom nietrzeźwym, prowadzonym przez Izbę Wytrzeźwień w Bielsku-Białej;
 - a. dofinansowanie prowadzenia działań terapeutycznych dla osób uzależnionych i nadużywających alkoholu dowożonych z terenu Cieszyna do Izby Wytrzeźwień w Bielsku-Białej.

4) Wspieranie leczenia odwykowego;

- a. zwiększenie dostępności terapii oraz modernizacja programów terapeutycznych, poprzez uzupełnienie gwarantowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia świadczeń podstawowych w Poradni Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych w Cieszynie;
- b. dofinansowanie terapii osób niepełnosprawnych prowadzonej przez Poradnię Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych.

2. **Zadanie II: Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.**

1) Wspieranie działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe w zakresie kompleksowej pomocy dla ofiar przemocy;

- a. dofinansowanie programu pomocy kobietom i dzieciom - ofiarom przemocy, w tym schronienia w sytuacji kryzysowej związanej z przemocą, wsparcie emocjonalne i rzeczowe, poradnictwo medyczne, prawne, psychologiczne i socjalne, interwencja kryzysowa, grupy wsparcia, grupy terapeutyczne, terapia indywidualna oraz inne formy pomocy.

2) Budowanie lokalnej koalicji wspierającej i animującej działania pomocowe na rzecz ofiar, świadków i sprawców przemocy w ramach istniejącej infrastruktury pomocowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Centrum Profilaktyki, Edukacji i Terapii „KONTAKT”, „Teen Challenge” Chrześcijańskiej Misji Społecznej, Poradni Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych, Hostelu “Przeciw Przemocy - Wyrównać Szanse”, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komendy Powiatowej Policji, Starostwa Powiatowego, dzielnicowych, kuratorów oraz pedagogów;

3) Udzielanie pomocy dzieciom i młodzieży, w szczególności z rodzin dysfunkcyjnych;

- a. dofinansowanie programu socjoterapeutycznego i edukacyjnego dla dzieci i młodzieży, w tym m.in.: zajęć pozalekcyjnych dla dzieci, douczania, zajęć i treningów integracyjnych, komunikacji interpersonalnej, asertywności, zajęć edukacyjnych z zakresu profilaktyki uzależnień, zajęć sportowo-rekreacyjnych, plastycznych, imprez okolicznościowych oraz dożywiania*;
- b. organizacja wypoczynku letniego zakładającego przeprowadzenie programu terapeutycznego dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych*.

3. **Zadanie III:** Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych.
- 1) Organizacja akcji profilaktycznych skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży;
 - a. 14. edycja Szkoły Wczesnej Profilaktyki (realizacja: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie).
 - 2) Realizacja programów profilaktycznych w przedszkolach i szkołach, dostarczających uczestnikom zajęć podstawowej wiedzy i umiejętności w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami;
 - a. finansowanie programów profilaktycznych prowadzonych w przedszkolach i szkołach na terenie Cieszyna (koordynacja: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Cieszynie)*.
 - 3) Wspieranie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - a. wspieranie działalności informacyjnej i edukacyjnej w obszarze uzależnień oraz w zakresie rozwijania zainteresowań wśród dzieci i młodzieży podejmowanej przez środowiskowe ogniska wychowawcze, kluby środowiskowe oraz świetlice środowiskowe na terenie Cieszyna*.
 - 4) Wspieranie działań podejmowanych przez kluby sportowe i instytucje w zakresie organizacji cyklicznych zajęć sportowo - rekreacyjnych oraz doposażania obiektów sportowo - rekreacyjnych w Cieszynie;
 - a. dofinansowanie organizacji cyklicznych zajęć sportowo - rekreacyjnych i otwartych imprez sportowo - rekreacyjnych prowadzonych i koordynowanych przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Cieszynie*;
 - b. sfinansowanie zakupu przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Cieszynie sprzętu sportowego z przeznaczeniem na doposażenie obiektów sportowo-rekreacyjnych w Cieszynie*.
 - 5) Wspieranie realizacji kompleksowych działań profilaktycznych i edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży;
 - a. prowadzenie zajęć dla dzieci i młodzieży w Oddziale dla Dzieci Biblioteki Miejskiej w Cieszynie;
 - b. zakup literatury z zakresu profilaktyki uzależnień dla Biblioteki Miejskiej w Cieszynie.

- 6) Współdziałanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie z lokalnymi mediami w zakresie prowadzenia polityki informacyjnej, dotyczącej zagadnień związanych z profilaktyką i uzależnieniem od alkoholu.
 - 7) Zwiększenie dostępności informacji o miejscach pomocy osobom uzależnionym od alkoholu (realizacja: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej i Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych).
4. **Zadanie IV: Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.**
- 1) Wspomaganie instytucji i organizacji pozarządowych w zakresie działalności służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;
 - a. dofinansowanie kosztów prowadzenia przez Komendę Powiatową Policji w Cieszynie działań podejmowanych wspólnie z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
 - b. wspieranie działań klubu abstynenta, w tym między innymi organizacji terapii rodzinnej, obozów terapeutycznych, grup terapeutycznych i obsługi telefonu trzeźwości.
5. **Zadanie V: Wspieranie działań organizacji pozarządowych na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych społecznie.**
- 1) Wspieranie działań na rzecz osób wykluczonych społecznie;
 - a. dofinansowanie programu zapewniającego schronienie osobom bezdomnym, odpowiednie warunki socjalno - bytowe oraz wyżywienie*;
 - b. dofinansowanie programu socjalno - edukacyjnego, w tym pracy socjalnej, grup edukacyjnych, wykładów, warsztatów edukacyjnych oraz warsztatów pracy dla osób bezdomnych, niepełnosprawnych, uzależnionych, bezrobotnych*.
6. **Zadanie VI: Inne działania związane z realizacją Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.**
- 1) Prowadzenie kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (realizacja: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych);
 - 2) Wydawanie opinii o zgodności lokalizacji punktu sprzedaży napojów alkoholowych, określonej we wniosku o zezwolenie z zasadami usytuowania miejsc sprzedaży napojów alkoholowych określonymi w uchwale Rady Miejskiej (realizacja: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych).

- 3) Podnoszenie kwalifikacji osób zajmujących się rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
 - a. dofinansowanie szkoleń pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cieszynie z zakresu pracy z osobami nadużywającymi alkoholu;
 - b. dofinansowanie szkoleń osób działających w obszarze rozwiązywania problemów alkoholowych;
 - c. udział członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w szkoleniach i konferencjach z zakresu profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
 - d. finansowanie kosztów krajowych podróży służbowych członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- 4) Zakup materiałów i artykułów biurowych na potrzeby obsługi Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- 5) Finansowanie kosztów korespondencji prowadzonej przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
7. **Zadanie VII: Zasady wynagradzania członków gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.**
 - 1) Za udział w posiedzeniu zespołu prowadzącego postępowanie w stosunku do osób nadużywających alkoholu członkowi Komisji przysługuje wynagrodzenie w wysokości 4% minimalnego wynagrodzenia za pracę za każdą godzinę posiedzenia.
 - 2) Za udział w kontroli przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, członkowi Komisji przysługuje wynagrodzenie w wysokości 15% minimalnego wynagrodzenia za pracę.

§ 4

Ewaluacja.

1. Narzędzia ewaluacji Programu.

- 1) Systematyczne zbieranie i analiza danych dotyczących realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- 2) Systematyczne sprawdzanie zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności.

- 3) Sporządzanie raz w roku sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

gwiazdką (*) oznaczone zostały działania wspólne dla Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz dla Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii; finansowane z budżetu Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.